

foto © Larrynx Photography

Co můžeš změnit, to změň
aneb od gospelu k Rossinimu a zpět

Lawrence Brownlee

Jiří Vejvoda

„Chlapče, co můžeš změnit, to změň,“ vzpomíná proslulý americký tenorista Lawrence Brownlee (44) dodnes na otcovy rady z mládí: „Líp zpívej, víc si věř, zlepšuj kontakt s publikem. To zvládneš. Ale na to, že jsi malého vzrůstu a tmavé barvy pleti, zapomeň, protože s tím nic nenaděláš.“

Syn, který sice od dětství hrál na trubku, kytaru a bicí, ale chtěl být dlouho spíš právníkem, poslechl. Ztotožnil se totiž brzy s jiným hudebním nástrojem – vlastním hlasem. A zpěv se mu postupně stal posláním i povoláním. Brownlee patří dnes k nejuznávanějším lyrickým tenorům světa, je doma zrovna tak v Metropolitní opeře jako na galakoncertu pod širým nebem v Paříži, kde jsem jej roku 2014 slyšel poprvé a žasl jsem, jak si jeho intimní bel canto dovede poradit i s mikrofonem a prostorem pro půl miliónu diváků pod Eiffelovou věží.

Do té doby jsem znal pouze jeho jméno, nyní se Lawrence Brownlee rázem přiřadil k mým oblíbencům. Alba, na kterých hlasově kouzlí – ale nepředvádí se – s áriemi Rossiniho, Donizettiho či Belliniho, poslouchám často a rád. A zajásal jsem, když vyšlo najevo, že bude asi největší hvězdou 42. ročníku mezinárodního hudebního festivalu Janáčkův máj 2017. Jeho recitál v ostrav-

ském Domě kultury, kam tenorista zamíří uprostřed svého nabitého programu, je už dlouho naplánován na úterý 30. května.

Repertoár byl logicky zvolen s ohledem na to, v čem je Brownlee neznámější a nejlepší. Tedy se zaměřením na árie výše zmíněného trojlístku skladatelů prověřených časem. Rozhodně neznají nic z jeho výletů do výrazně odlišných hudebních sfér, například k současným operám typu Birdland, kde Lawrence ztělesňuje jazzovou legendu jménem Charlie Parker. Zato v rozhovoru, který jsem s ním díky vstřícné agentuře Aleny Nachtigalové korespondenčně pořídil, je řeč i o těchto zdánlivých vybočeních, která však k Brownleemu patří. Ano, velmi si váží rolí, do nichž je na špičkových jevištích světa obsazován nejčastěji, ale přitom má stále na mysli tatínkovu radu. A co může, tu a tam rád změni. Aby nezůstal stát, aby lidsky i umělecky rostl. Zrál. Aby jej zpívání nepřestalo bavit.

Často se mě ptají, jaký mám jako zpěvák cíl. Opravdu si už připadám zralý? A chtěl bych být dokonalý? A já odpovídám, že zralost není něco, do čeho se člověk jednoho dne probudí. Je to proces. Trvá od raného mládí až do konce pěvecké kariéry. A doko-

nalost, k té se člověk snaží dospět, ale nikdy jí nedosáhne.

Tato úvaha, kterou Lawrence Brownlee nedávno pronesl ve 34. dílu zajímavého televizního cyklu *Living The Classical Life*, jehož byl protagonistou, jako by byla odrazovým můstkem k dialogu, který jsme spolu na dálku vedli během letošního února a března. Bylo jen logické, že jsme začali návratem do let, kdy jako chlapec zpíval v otcově kostelním sboru a miloval gospel, ke kterému se vrací i coby operní zpěvák. Album „*Spiritual Sketches*“, vydané roku 2014, je toho skvostným důkazem: Brownlee na něm za doprovodu a v aranžmá jazzového klavíristy Damiena Sneeda vyniká po letech znovu v repertoáru, který má zjevně zažitý pod kůží. *Deep River*, *Sometimes I Feel Like a Motherless Child* anebo *Down By the Riverside*, to jsou jen některé z tradicónálů, které na desku zvolil. Kritici jej pochválili za to, že do gospelů nevnáší – řekněme – operní manýry. Toto konstatování lze ovšem možná uchopit i opačně.

Maestro, v gosselech jste pochopitelně jako doma. Žil jste s nimi, žil jste jimi, coby kluk v městečku Youngstown, kde jste –

v afroamerické komunitě na půl cesty mezi Detroitem a Pittsburgem – vyrůstal. Zpívaly se v rodině, zpívaly se v kostele. Mohlo vám později to, že jste důvěrně poznal a ovládl gospel, nějak pomoci v operním zpěvu? A pokud ano, jak? Víte, v gospel music je obsažena určitá flexibilita. Možnost uchopit ji do jisté míry po svém. A takhle svoboda, kterou má zpěvák gospelů, je přiměřeným způsobem využitelná i v té operní oblasti, které se věnuji především. Tedy v bel cantu.

Zní to pravda na první poslech zvláště. Opravdu může interpret žánru, který v překladu znamená krásný zpěv a vznikl před třemi staletími v Itálii, čerpat při jeho podání též z toho, co jej kdysi naučila hudba amerických černochů, gospel? Ale pokud to tak Lawrence Brownlee cítí, rozhodně to není při jeho operním zpěvu na překážku. Naopak. Ve stejném roce, kdy vyšlo jeho album spirituálů, sklídlil značný ohlas odborného publika i veřejnosti za desku s všehkájícím názvem Virtuoso Rossini Arias. Vešlo se jich na ní osm, pečlivě vybraných i z oper, která se na jevištích zase tak často neobjevují: Hrabě Ory, Jezerní paní, Zelmira... Ke svým scénickým majstrštykům, jako je třeba Idreno v Semiramis, tak Brownlee přidal další příval tónů, jež mezo-

tenzivně vrací? Ano, máte pravdu, je tomu opravdu tak. A na to, že jsem součástí tohoto velkolepého návratu, mohu být hrdý. Vždyť Rossiniho hudba vyžaduje zpěváky, kteří své řemeslo výborně ovládají. A není náhodou, že se jí věnují takové legendy svého oboru, jakou jsou, například, Cecilia Bartollová, JoyceDi Donatová anebo dva moji kolegové, kterých si také velmi vážím. Americký tenorista Gregory Kunde je sice o něco starší než já, zná jej ale méně lidí

telů Vincenza Belliniho a Gaetana Donizettiho. Právě ta jste ostatně loni vybral na své nejnovější album *Allegro io son*, nazvané podle árie z Donizettiho opery *Rita*, po němž si kritik časopisu *The New Yorker* Alex Ross položil otázku: „Může někdo zapívat tyto árie líp než Lawrence Brownlee?“ A já se ptám, Maestro, zdali rukopis těch tří, tedy Rossiniho, Donizettiho a Belliniho, si je navzájem velice podobný anebo se zřetelně liší? A pokud je pravdou to dru-

Dvořák: Armida (Met)

foto Ruby Washington

S Cecilii Bartoli

sopranistka JoycediDonato obdivuje jako „medové“ a šéf operního domu v Seattlu Speight Jenkins nazývá „kulaté“. Jako by v jednadvacátém století chtěl popřít to, nad čím si Gioacchino Rossini zoufal už v roce 1858: „Běda nám, ztratili jsme naše bel canto...“

Říkává se, že důležité není jen to, co člověk umí, ale i chvíle, kdy s tím vyjde na veřejnost. A umění ji načasovat, onen pověstný art of timing, zřejmě není jen náhoda. Platí to také pro skutečnost, že vaše obliba Rossiniho souzní s dobou, kdy se do řady operních domů zájem o jeho opery in-

než mého generačního soupečníka Juana Diego Floreze, ovšem ujišťuji vás, že je neméně výtečný. Ti všichni, a několik dalších z operního světa, se zasloužili o to, že Gioacchino Rossini se vrátil do všeobecného povědomí. Nu, a pokud z toho těžím i já, který jeho hudbě už dávno propadl, je to jen dobře a rozhodně se tomu nebráním.

Na mezinárodní hudební festival Janáčkův máj, kam přijíždíte v závěru pozoruhodné sezóny, jež vás zavedla zrovna tak do Bavorské státní opery jako do Washingtonu, Chicaga, San Francisca či Houstonu, se ovšem představíte i v áriích z dílen sklada-

hé, co to znamená pro vás jako interpreta? Je jasné, že v jejich operách najdeme leccos společného, a důvod je zřejmý. Všichni tři byli špičkovými představiteli stylu bel canto a do té či oné míry jeden druhého, vědomě i nevědomě, ovlivňovali. Rossini byl prvním z nich a proslavil se komickým pojetím svých oper, zatímco druzí dva zastupují spíš žánr opera seria, tedy poněkud méně lehkavý, méně rozevlátý, chcete-li. A rozdíl je tudíž v tom, jak je třeba uchopit podání jejich árií. Rossini si uměl s hlasovým partem pohrávat opravdu virtuózně, zatímco u Belliniho a Donizettiho je především třeba co nejlíp zvládnout jejich kouzelné legato.

Ano, role jako Tonio v Donizettiho Dceři pluku nebo Artura v Belliniho Puritánech jsou vedle Almavivy z Rossiniho Lazebníka sevillského, kterým Lawrence triumfálně vkročil ve svých pětatřiceti letech do newyorské Metropolitní opery, základem jeho globální proslulosti. Snadno by s nimi mohl donekonečna objíždět svět, jejíž různá pozvání jej mimochodem velice baví: „Mám soukromý plán navštívit do svých padesáti let pracovních padesát různých zemí,“ přiznal se ve výše zmíněném televizním interview svému hostiteli Szoltu Bogrnarovi, americkému klavíristovi a moderátorovi maďarsko-asijského původu, který se umí ptát zároveň kolegiálně i nekompromisně. Však se, podle vlastních slov, učil tomuto povolání od mistra nad jiné, jakým je televizní hvězda Charlie Rose, muž proslulý například cyklem rozhovorů z newyorské divadelní školy The Actors' Studio, kterou prošli snad všichni od Branda a Newmana po Nicholsona či Al Pacina... Ale zpět k Brownleemu a jeho odvaze

foto Ken Howard

Rossini: Lazebník sevillský (San Diego Opera)

vek legendárního Charlieho Parkera, jazzového bouřliváka, který svůj obor ovlivnil například neobvyklými harmoniemi, viz novové akordy, víc, než je kvůli jeho rozháranému životu dočeňováno. Opera je navíc – kromě Schnydera – symbolickým gestem několika Afroameričanů. Libreto napsala dramatička a básnička tmavé pleti Bridgette A. Wimberlyová, role Charlieho matky, depťané opileckým manželem, a Dizzy Gillespieho, Parkerova kolegy i nepřítele, se zhostili sopranistka Angéla Brownová a barytonista Will Liverman. Vše pojmy světově oceňované a hodně zapamatování...

změnit kurz, vydat se napříč uměním cestičkami, které by od něj nikdo nečekal a mohly by mu, upřímně řečeno, i ublížit.

Co zrovna vás, protagonistu bel canta, přivedlo k účinkování v neobvyklé opeře, která měla roku 2005 poté, co se jí zalekl původní zadavatel Bavorská státní opera, premiéru v londýnském Royal Opera House? Mám přirozeně na mysli dílo, k němž se po půlstoletí dirigování nechal ve svých pětasedmdesáti přemluvit Lorin Maazel a zkudebnil kultovní román George Orwella 1984... Chápu, že vás to překvapuje, a nejste v tom rozhodně první ani poslední. Něco vám ale řeknu. Já současnou operu nejen miluji, ale všemožně ji podporuji a propaguji. Při vši úctě k našim geniálním předkům nemůžeme přece ustrnout jen v dílech starých několik staletí. Tolik obecně. A v případě, o kterém jste se zmínil, by-

Přesně v den, kdy letošní Mezinárodní hudební festival Janáčkův máj skončí, tedy v pátek 9. června 2017, se znovu převtělíte do postavy jazzového saxofonisty Charlieho Parkera. Tentokrát na jevišti londýnské National English Opera. To je další výhybka ve vaší dráze, že? Těšíte se? Velmi! A správně jste použil termínu, že se převtělím. V jednom z rozhovorů, které jsem už dříve na toto téma použil, říkám zhruba toto. Do každé role, ale takto náročné zvláště, se člověk musí naprosto ponořit, doslova vsáknout. Má-li být dobrý, nezbyvá mu nic jiného, než aby se v ní na čas ubytoval. Parker

foto Ken Howard

Rossini: Popelka (Met)

byl rozporuplnou osobností, kterou si navíc mnozí ještě pamatují, a tak není vůbec snadné se jím stát, být jím. A jestli je tohle po mé účasti v opeře 1984 další výjimka v mé kariéře? Pro veřejnost ano, protože mě má spjatého s bel cantem. Ale osobně jsem přesvědčen, že moje další cesta povede různými směry. Jak tímto, moderním, tak zařazováním jiných klasických perel do mého repertoáru kromě těch, které už interpretuji. Mám na mysli například Mozarta...

Nejedna operní hvězda se možná po právu rozhořčuje, že ji operní režiséři zneužívají pro své takzvané tvůrčí záměry. Vy se naopak o jednom ze zástupců této profese vyjadřujete velmi pochvalně. Jde o Skota jménem Paul Curran, působícího namátkou od Osla přes Edinburgh po Denver. Proč jej tak velebíte? Protože se nepředvádí a naopak uvažuje přímočaře, prostě, systematicky. Má režijní záměr, který zřetelně odráží jeho chápání určité opery nebo baletu. A ten razí. Zároveň ovšem poskytuje lidem jako já možnost přemýšlet o postavě, kterou ztělesňují, vložit do ní kus sebe a svého pohledu na svět. Paul mě hodně naučil, pomohl mi významně k tomu, že na jevišti už nejsem jenom zpěvákem, ale také hercem. Doufám, že se spolu ještě při různých inscenacích setkáme.

Bytí pěveckou hvězdou Brownleeho formátu má ovšem svou odvrácenou tvář. Je jí věčně harcování z místa na místo, které jej odvádí od manželky a dvou dětí, od rodinných dnů na kole nebo nad stolním tenisem. Cesty si

S Dianou Damrau

pestří fotografováním a také svým největším koníčkem, kterým je tanec. Říká, že v mnoha městech, kam se čas od času vrací, si už našel přátele mimo hudební svět. Jsou to tanečníci a tanečnice salsy, při které se on sám nejvíce uvolní a pobaví. Víc, než když tráví čas v uzavřeném prostředí operního světa, kde kromě kamarádství existuje i revnivost a neupřímnost.

Maestro, někdy býváte spolu s Mexičanem Javierem Camarenou a Peruáncem Juanem Diego Florezem přirazován ke „třem teno-

rům 21. století“. To je samozřejmě jen nálepka. Ale do České republiky přijíždíte devět měsíců poté, co zde oslnil druhý ze jmenovaných. Není v tom, a já se za to pošťuchování omlouvám, cosi příznačného? Víím, na co narážíte. Že jsem leckde po světě některé role jako by převzal po něm. Ale mezi námi žádnou revnivost nenajdete. Naopak mu velice fandím a jsme dobří přátelé. Důvod je nasnadě. Je to úžasný zpěvák, ale zároveň jiný než já. Pevně doufám, že nás nikdy nepostaví proti sobě to, že nás někteří lidé mylně srovnávají. A jalově mudrují, kdo z nás dvou je lepší. Vzkazuji jim tímto, ať raději vychutnávají naše odlišnosti, kterými operní svět obohacujeme originálně, každý po svém...

Když se vás ptají, které operní pěvce obdivujete, padají z vašich úst jména jako Del Monaco, Kraus, Pavarotti, Carreras. Nad jiné ale zřejmě uznáváte Plácida Dominga. Chtěl byste jít v jeho stopách a věnovat se dirigování nebo řídit některou z významných operních scén? Teď jste mě rozesmál. Dirigování pro mě nepřipadá v úvahu! Zato délka Plácidovy kariéry je něco, co mě nesmírně inspiruje a po čem také toužím. Kéž se mi to alespoň trochu podaří. Chci být v hudbě aktivně činný, jak to nejdéle půjde. Ale i potom bych jí chtěl být nějak prospěšný a vracet jí tak to, co mi poskytla.

Už teď vede Lawrence Brownlee tu a tam mistrovské kurzy a předává v nich dychti-

vým žákům leccos z toho, co musel sám poznat na vlastní kůži a poučit se i z dílčích chyb. Nad jiné vyzdvihuje rovnováhu mezi pokorou a dostatečným sebevědomím, bez něhož se nedá vstoupit na jeviště a obstát třeba tak, jako on na počátcích své dráhy při koncertech s Berlínskými filharmoniky a po boku idolu jménem Simon Rattle. Vše musí být ovšem založeno na dokonalé přípravě a, jak říká, sňatku mezi tělem a technikou. Když je pěvec v dokonalé formě, může si dovolit takřka vše; když ovšem nemá fyzicky svůj den, musí to včas rozpoznat a spolehnout se na hlasovou techniku. Osobně nevěří v čarovnou moc nejruznějších pomůcek, nemá v šatně spoustu prášků ani sprejů, stačí mu neperlivá voda a dobré rozpoložení duše.

Maestro, pocházíte z prostředí, kterému vévodil váš otec coby sbormistr kostelního sboru. Zpívala v něm ale i vaše maminka. Jsou vaši rodiče dosud naživu, dočkali se vaší slávy? A považujete se svým způsobem za vrchol rodinné pyramidy? Děkuji za optání, rodiče žijí a dobře se jim daří. Stále aktivně zpívají a mají pochopitelně z mé kariéry radost. Sledují mě a každý můj úspěch je pro ně odměnou. Nejednou přijeli, přiletěli na můj koncert či na moje operní vystoupení a věřím, že si to pokaždé užili. Bylo by příliš pyšné, kdybych se viděl někde na vrcholu pyramidy. Jsem naopak hrdý na rodinnou základnu, ze které jsem vzešel a které teď vracím, co mi poskytla. ■